

DE RESTAURATIE VAN DE BREYERSKAMEREN

Op de hoek van de Wittevrouwensingel en de Gasthuisstraat staan de zg. „Breyerskameren“.

De achtergrond van de naam van dit complex blijkt uit de gedenksteen met het volgende opschrift:

” DE WEL ED. GESTRENGE . HEER EN Mr
JOHAN . BREYER
RAAD . INDE . VROEDSCHAP . BURGEMEESTER
EN . HOOFDSCHOUT . DER . STAD . UTRECHT
ENZ. ENZ.
OVERLEDEN . D . XXIII . MAART . MDCCXLIX
MAAKTE . DEZÈ . ACHTIEN . KAMEREN
BY . UITERSTEN . WILLE
AAN . DE . DIACONY
DER . NEDERDUITSCH E . HERVORMDE . KERK
TOT . VRYE . WONINGEN
VOOR . ARME . BEDEELDE . LEDEMATEN ”

De oorspronkelijke panden

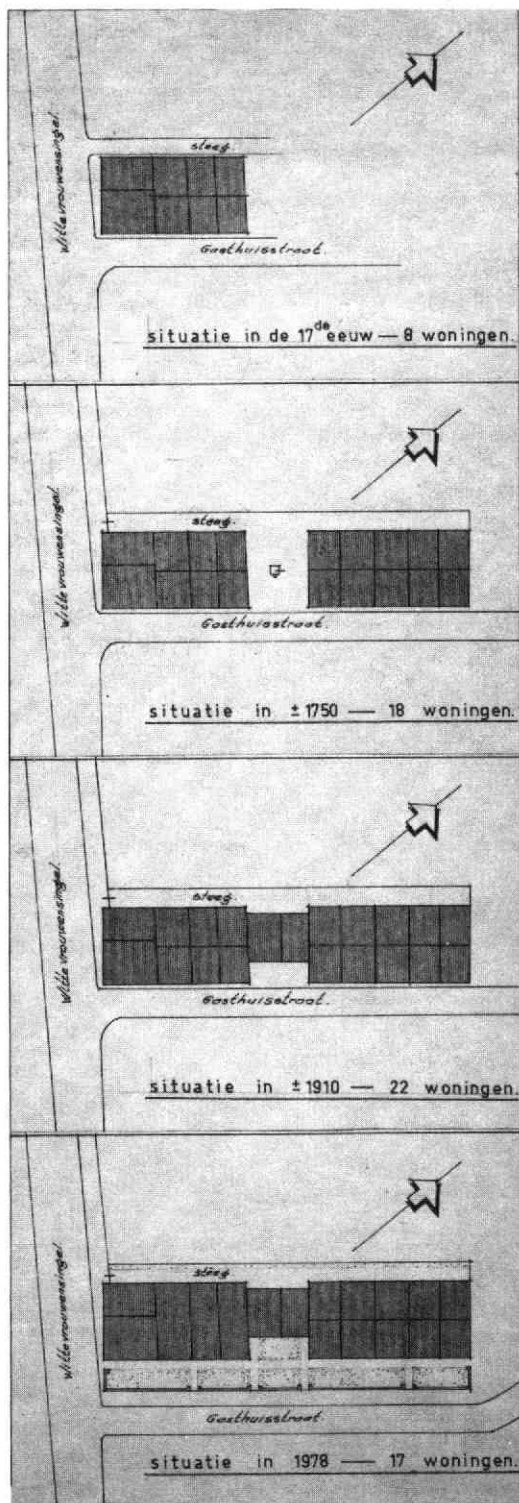
Het oudste gedeelte van het geheel is het blok op de hoek van de Gasthuisstraat en de Wittevrouwensingel, oorspronkelijk 8 woningen. Dit gedeelte dateert uit de eerste helft van de 17de eeuw. Het zijn tweemaal vier woningen, welke ruggelings tegen elkaar zijn gebouwd. Kennelijk heeft de op 23 maart 1749 overleden burgemeester Johan Breyer door middel van zijn testament dit 17de-eeuwse hofje met 10 woningen uitgebreid tot 18 kameren en vermaakt aan de diaconie van de Hervormde Kerk.

Deze 18de-eeuwse uitbreiding is los van het eerste blok en in het verlengde daarvan gebouwd aan de Gasthuisstraat: dit waren tweemaal vijf woningen, eveneens ruggelings tegen elkaar.

Hierdoor ontstond een klein pleintje, waarop in het midden in die tijd de gemeenschappelijke waterpomp heeft gestaan.

Hoe de „Breyerskameren“ er in die tijd kwamen uit te zien, toont ons een prentje uit 1788 (zie afb. 2). Ook op deze afbeelding is de gedenkplaat al zichtbaar, evenals de trapgevels, welke thans niet meer aanwezig zijn.

In het begin van deze eeuw is het middengedeelte volgebouwd met 4 woningen (beneden- en boven-

Afb. 1

woningen), waardoor het één complex, bestaande uit 22 woningen werd. Bij de thans uitgevoerde restauratie zijn de vier tussenwoningen van omstreeks 1910 grotendeels weggebroken en zijn er twee, meer bij het geheel aangepaste, woningen voor in de plaats gebouwd. Verder zijn zes woningen in het voorste, dus oudste blok, welke ruggelings tegen elkaar lagen, doorgebroken, waardoor er drie ruimere woningen zijn ontstaan. Derhalve telt het geheel thans 17 woningen.

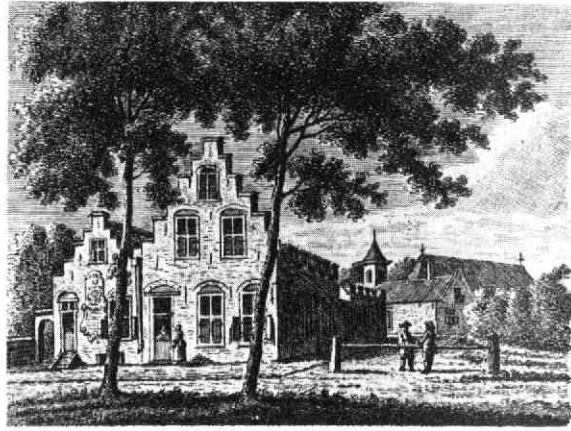
Afbeelding 1 geeft het hiervoren omschreven in schema weer.

Gevels

Zoals reeds vermeld, zijn de beide kopgevels aan de zijde van de Wittevrouwensingel (zuidwest-gevel) oorspronkelijk als trapgevel uitgevoerd: deze waren vóór de restauratie reeds lang verdwenen. Uiteraard zijn in de loop der jaren door onderhoudswerkzaamheden, verbouwingen of dergelijke veel details van de oorspronkelijke toestand verloren gegaan.

Van de oorspronkelijke trapgevels zijn bescheiden sporen teruggevonden, maar die hebben niet geleid tot reconstructie ervan.

Wel zijn die gevelgedeelten welke gepleisterd waren weer ontpleisterd, het metselwerk hersteld (ingeboet)

Afb. 2: De Breijerskameren in 1788. Kopergravure door K. F. Bendorp. G.A.U. Top. Atlas Zi 2.1

en het voegwerk uitgehakt en opnieuw ingevoegd. Na het ontpleisteren van de zuidwestgevel, waarbij de gedenkplaat tijdelijk is weggenomen, werden metselde bogen gevonden. Deze bogen hebben als ontlastingsbogen boven de vensters gefungeerd.

Afb. 3: De Breijerskameren na de restauratie, 1978.

Foto: Gem. Fotodienst Utrecht.

In verband met de in de loop der jaren verplaatste en/of gewijzigde kozijnen bevinden de op de oorspronkelijke plaats in ere herstelde bogen zich niet allemaal meer in hun functionele verband.

Van de oorspronkelijke kruiskozijnen resteren thans nog de twee in de toppen van de zuidwestgevel, zij het dat de middenstijl er gedeeltelijk uitgehaald is.

Alle andere vensters zijn in de 18de eeuw gemoderiseerd, terwijl die van de kamer op de zuidwestzijde van het complex toen in grotere vorm vernieuwd zijn. Blijkens het prentje uit 1788 is het kleine huisje aan de noordwestzijde oorspronkelijk onderkelderd geweest.

In latere tijd is de beganegrondvloer verlaagd en kwam deze kelder te vervallen.

Tijdens de restauratie werden resten hiervan teruggevonden.

Indeling

Qua indeling zijn de woningen, waarvan het merendeel zeer klein is, praktisch niet gewijzigd. Op de beganegrond is bij enkele woningen op de plaats van de vroegere bedstede een keukentje gemaakt, dat in open verbinding met de woonkamer staat. Op de verdieping, die zich in de kap bevindt, is een slaapruiimte c.q. atelier gecreëerd. In sommige, iets grotere woningen konden deze ruimten gescheiden van elkaar, dus in twee vertrekken worden ondergebracht.

Om de ateliers als zodanig geschikt te maken, moest voldoende daglicht in deze ruimten worden gebracht. Dit is bereikt door in de binnendakschilden van de kappen, dus onzichtbaar vanaf de buitenzijde, per werkruimte één openzetbaar dakvenster aan te brengen, gelijk met het dakvlak. Dit geeft in ruimte mate het, zeker voor de schilderkunst, benodigde extra daglicht van boven af op het werkvlak.

In alle huisjes is een doucheruimte aangebracht. Alle woon-, slaap- en werkvertrekken zijn afzonderlijk met gaskachels te verwarmen; in elk van deze ruimten bevindt zich een stookkanaal, waarnaast een aansluitpunt op de gasleiding.

Het gebruik

Vast staat dat deze bebouwing altijd een woonbestemming heeft gehad.

Zoals reeds eerder vermeld, kwamen de woningen in 1749 in eigendom van de Neder-duitsche Hervormde Kerk, die, zo vertelt de gedenksteen, er vrij van huur haar arme leden in moest laten wonen.

Het is niet onbekend, dat in die tijd veel mensen door de diaconie (het college van diakenen in een kerkbestuur) werden onderhouden. „We trekken van de kerk” is een oud gezegde.

In 1962 zijn de huisjes door de burgerlijke gemeente in eigendom overgenomen, terwijl sedert 1965 deze woningen in gebruik zijn bij kunstenaars, die er in wonen en werken. Uiteraard is, ter overbrugging van de restauratieperiode, voor de meeste bewoners tijdelijk en voor sommige definitief andere huisvesting gezocht en gevonden.

De omgeving

De bestrating aan de noordwestzijde van de bebouwing is aangepast aan de sfeer van de huisjes, welke bestrating samen met enige beplanting langs de hoge scheidingmuur van het naastliggende terrein en met de woningen zelf een erg vriendelijk en intiem karakter geeft. Het is zeker de moeite waard een kijkje te nemen in dit steegje, dat bereikbaar is via de poort links van de zuidwestgevel (dus vanaf de singel).

Aan de voorzijde (zijde Gasthuisstraat) is door middel van een iets verlaagd gedeelte een voorterreintje aangelegd, hetwelk begrensd wordt door een laag tuinmuurtje. Het geheel heeft mede hierdoor een eigen sfeer gekregen.

De tot stand gekomen restauratie komt echter pas volledig tot zijn recht, indien te zijner tijd ook een aangepaste bestemming op het aangrenzende tijdelijke parkeerterrein zal zijn gerealiseerd en hierdoor een verbetering van het stadsbeeld ter plaatse zal zijn bereikt. Ten slotte moet nog worden vermeld, dat de restauratie met veel toewijding en vakmanschap is uitgevoerd door het aannemersbedrijf Woudenberg te Ameide.

H. Blaauwendraad

Met toestemming van de redactie overgenomen uit „De Timmerwerf”.

Nieuwe Leden

J. Been, Leeuwarden	mevr. mr. A. Kolk-Mijs, Utrecht
Huize 't Begijnhof, Utrecht	
F. van Besouw, Utrecht	F. Maarschalkerweerd, Bunnik
Bibliotheek Kunsthistorisch Instituut, Utrecht	G. Mulders, Hilversum
D. J. de Boer, Utrecht	A. H. Muntinga, Bilthoven
J. C. J. Booma, Gouda	dr. R. M. Nepveu, Naarden
A. Buitelaar, Utrecht	mevr. H. E. H. Nepveu-Bartels, Naarden
mevr. J. P. W. Crone-Marckenhof, Arnhem	mevr. J. C. Overbeek-Edie, Bilthoven
J. P. Dekker, Hellevoetsluis	mr. G. A. Pouw, Utrecht
J. B. M. van Deth, Utrecht	mevr. N. Pulle-Starke, Utrecht
P. Dik, Hoofddorp	H. Riemers, Utrecht
H. Th. M. van Doorn, Utrecht	mr. dr. R. J. M. Smit, Zeist
mevr. N. C. Dorrepaal, Utrecht	A. J. Spijker, Utrecht
A. J. van Dijk, Amsterdam	drs. D. J. Spijkerboer, Utrecht
Gemeente bibliotheek, Rotterdam	H. J. C. M. Stokkermans, Utrecht
dr. A. W. Goedhart, Lunteren	S. van Strien, Utrecht
mevr. W. Gommers, Amersfoort	mevr. drs. L. Terken, Utrecht
mevr. C. Heijnen, Soest	P. Thorn, Baarn
G. van der Hulst, Utrecht	mevr. H. J. Venema-Braam, De Bilt
B. Hijman, Utrecht	mevr. drs. M. Verhaar, Doorn
J. H. Kappert, Utrecht	J. van den Worm, Utrecht
E. A. de Kievit, Utrecht	